

Міністерство освіти і науки України
Інститут модернізації змісту освіти

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського
Інститут педагогіки НАПН України, відділ навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури
Ізмаїльський державний гуманітарний університет Харбінський інженерний університет (Китай)
Кіонгінський національний педагогічний університет, м. Інчхон, Республіка Корея
Русенський університет імені Ангела Канчева, Болгарія
Шуменський університет імені Єпископа Костянтина Преславського, Болгарія
Кагульський державний університет імені Богдана Петричейку Хашдеу, Молдова
Тараклійський державний університет імені Григорія Цамблака, Молдова

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Збірник наукових праць

за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 205-річчю
Університету Ушинського

(6 червня 2022 року, м. Одеса)

Ключові слова: аспірантська освіта, майбутній доктор філософії, культура професійної взаємодії, демократичне лідерство, культурація особистості.

SOME PEDAGOGICAL SENSES OF SCIENTIFIC AND PROFESSIONAL SUPPORT OF TRAINING IN THE CERTIFICATE OF A DOCTOR

Nadiya Kichuk, Ph.D., Professor, IZmail State University for the Humanities (Ukraine)

Abstract. The problem of pedagogically motivated support of scientific and educational training of the future doctor of philosophy is raised. Emphasis is placed on the importance of improving the culture of professional interaction, the establishment of democratic leadership, European contexts and the culture of the applicant's personality.

Key words: postgraduate education, future doctor of philosophy, culture of professional interaction, democratic leadership, culture of personality.

В результаті педагогічного дискурсу, що мав на меті уточнити науковий статус поняття «супровід», встановлено, з одного боку, відсутність загальноновизнаної позиції вчених відносно змістового наповнення означеного поняття та здебільшого наближене його трактування до конструкту «стратегія допомоги». З іншого боку, дослідники (Л. Бережнова, В. Богословський, М. Семаго та ін.) вважають, що супровід, як вище, постає методом, котрий позитивно впливає на нейтралізацію негативних тенденцій завдяки домінантам взаємодії суб'єктів інноваційного процесу. Відтак, супровід є неодмінним складником підтримки цього процесу, що робить його важливим у контексті предметної специфіки всіх наукових галузей. Учені (зокрема, А. Богуш) називають пріоритетами супроводу, зокрема такі: навчання вибору; створення орієнтаційного поля розвитку; зміцнення внутрішнього «Я» особистості [2, с. 298]. До того ж зазначене вже знаходить підтвердження у конструктивних освітянських практиках, де повноцінно зреалізовано поліфункціональність супроводу, зокрема, процесу забезпечення освітньо-наукової програми «Освітні, педагогічні науки» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти здобувачів. Досвід Ізмаїльського державного гуманітарного університету (ІДГУ) щодо творчої реалізації ідеї саме педагогічно вмотивованого супроводу процесу підготовки здобувачів ступеня «доктор філософії» доводить правомірність убачати його у сенсі суб'єкт-суб'єктної взаємодії у підсистемі «викладач-науковець-аспірант»,) тобто розглядаючи в ньому саме ознаки педагогіки партнерства.

Принагідно зауважимо на тому, що за сучасних освітянських реалій, пов'язаних із домінуванням дистанційної або дистанційно-синхронної форм надання освітніх послуг, вищезазначене складає важливе «над завдання» ЗВО. Витоки ідей педагогіки партнерства віднаходимо у доробку педагогів-класиків, який склався ще у далекій минувшині людської цивілізації та поодиноких нових абрисах, котрі притаманні сучасній гуманітаристиці. Постаючи міждисциплінарним явищем; педагогіка партнерства щонайменше характеризується, по-перше, добровільністю в утворенні суб'єкт-суб'єктної взаємодії; по-друге, рівністю цих суб'єктів; по-третє, доповнювальністю спільної справи діями співучасників. Ресурсним у цьому плані розцінюємо «вимогливу доброту» - конструкт, який походить із сухомлинистики, постаючи родовим по відношенню до видових понять (на кшталт «радість», «непримиренність до зла», «доброчливість»). Отож, трансформуючи зазначене на своєрідність здобувача ступеня «доктор філософії», вочевидь, йдеться, по суті, про культуру професійної взаємодії, маркерами якої доцільно розглядати таке: порозуміння через компетентне комунікування; співпрацю у науково-освітній площині через вияв взаємоповаги; реалізацію конструктивної стратегії через утвердження довірливих стосунків.

Виходячи із вищезазначеного, маємо підстави стверджувати про необмежений потенціал збагачення гуманістичних функцій освіти, адже, як зауважують філософи відносно феноменології саме сучасної освіти [1], такий аспект нині набуває особливого загострення. Саморефлексія досвіду у цьому ракурсі уможливило педагогічний сенс супроводу процесу

підготовки майбутніх докторів філософії убацати в особливій місії викладача-науковця, адже він постає яскравим представником саме демократичного лідерства. При цьому, розуміючи лідерство за трактуванням визнаного американського вченого Стівена Кові, у такий спосіб: «лідер самому собі та лідер для інших» [4, с. 65]. Отож, визнаючи принципово важливою цінністю демократичного лідерства саме партисипацію (з англ. «бути частиною чогось»), брати участь). Зваживши на це, цілковито очевидно постає доцільність визнавати домінантою супроводу процесу викладання-учіння в умовах аспірантури таке: у силабусі відповідної навчальної компоненти невідмінно має бути присутній власний науково-методичний доробок викладача (параметр – «рекомендовані джерела, допоміжні матеріали та ресурси»). Як переконує у цьому зв'язку практика, успішним стає досягнення не лише конструктивної стратегії підтримки здобувача, а й збільшення особистісного впливу викладача-науковця, природний вияв його професійної позиції щодо проблемних питань, котрі містять предмет, що ним викладається, адже ущільнюється суб'єкт-суб'єктний взаємозв'язок як контент інтерактивності.

За сучасних умов апробації змістово-процесуального підходу до присудження у вітчизняних ЗВО наукового ступеня доктора філософії (РНД), коли поширеного значення набуває дистанційна освіта, дещо змінюються сенси супроводу. По-перше, акцентується важливість дотримання вимог Міжнародної стандартної класифікації освіти (МСКО), де освіта трактується як «усяка цілеспрямована і систематична діяльність, що має на меті задоволення потреб у навченості»; навченість при цьому розуміється широко – йдеться і про ставлення здобувача освіти, і його цінності, вміння» [5]. Відтак, поняття «аспірантська підготовка» й «аспірантська освіта» можуть у певному смислі розглядатися як синоніми. До речі, такий підхід уже визнаний педагогічною спільнотою (зокрема, за Ж.В. Талановою). По-друге, врахування результатів експерименту, проведеного впродовж 2020-21 р.р. Аналітичним центром «Освіт-Аналітика» Київського університету імені Бориса Грінченка у партнерстві з Радою молодих учених при МОН України, метою якого й постало визначення сучасних викликів щодо підготовки майбутніх докторів філософії. Так, аналітиками констатовано неухильне зниження частки вступників до аспірантури; до того ж кожний четвертий здобувач навіть не знав про акредитацію освітньо-наукової програми, за якою здійснюється його навчання у ЗВО. Привертає увагу ще один висновок учасників експерименту: попри визнання практико-зорієнтованого аспекту важливим ресурсом освітнього складника, залишається недостатньо оціненим досвід зарубіжжя відносно забезпечення саме мобільного навчання аспірантів. До прикладу через упродовження педагогічних технік, котрі дозволяють здобувачеві у процесі учіння набувати відповідні компетентності засобом «отримання відповіді» саме на дискусійні питання (на кшталт вади й недоліки у мультимедійних презентаціях). Як переконує конструктивний досвід у цьому плані, модернізація підготовки кадрів найвищої кваліфікації лежить не лише у площині збереження балансу традицій та інновацій. Не менш суттєвим є й повноцінне врахування, з одного боку, стрімко зростаючого значення інформаційно-комунікаційних технологій, а з іншого - підвищення спектру якісних ознак дослідницької продукції здобувача. Має педагогічний сенс заохочувати аспірантів (зокрема, у межах предметної специфіки навчального курсу «Сучасні інформаційні технології в науковій діяльності») до складання «інтелект-карт», де було б системно відтворено у мультимедійній презентації принципи органічного проєктування мультимедійних систем [3, с. 28 – 29]. У зазначеній площині, як переконує досвід, ефективною є техніка створення тематичного коворкінгу, де ключовим постає тренування здобувачів освіти щодо професійних «м'яких навичок» (soft-skills) задля запобігання вад і недоліків у мультимедійних презентаціях. Йдеться про контекстність проблематики їхньої готовності до сприйняття і розуміння презентованої інформації; придатності такої презентації для вивчення; підготовленості відтворювати наукову інформацію (тобто, як це працює на майбутній текст дисертації); придатності для цілевої комунікації (зокрема, із суб'єктами наукової взаємодії).

Підготовка здобувачів наукового ступеня доктора філософії є порівняно новим явищем для вітчизняних впливів. Європезиційні контексти підвищують роль вищої школи не лише в

аспекті позитивної динаміки здатності здобувача вищої освіти бути конкурентоздатними на ринку науково-освітніх послуг (зокрема, через інтерактивні технології реалізації, до прикладу, освітньої компоненту «Наукова комунікація іноземною мовою» та дисципліни вільного вибору «Управління науковими проектами»). У цьому відношенні наскрізною в освітньому процесі вбачаємо й ідею ознайомлення здобувачів із багатовекторною діяльністю Асоціації європейських університетів (зокрема, у розрізі тематичної сфери «Стійка та інтелектуальна мобільність»). Як засвідчує університетська практика, значний і науковий, і суто практичний інтерес майбутніх докторів філософії становить своєрідна форма роботи означеної установи – «інформаційний день» (на кшталт «Роль досліджень та інновацій у європейському «зеленому курсі». Можливості для європейських дослідників»). Вважаємо принципово важливою нині актуалізацію дослідницько-інноваційної мобільності аспірантів щодо вдосконалення вітчизняної системи освіти як складника соціокультурного простору суспільства. В нашому досвіді підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю «Освітні, педагогічні науки» у розрізі як освітнього, так і наукового складників освітньої програми зацентовано на тих програмних результатах навчання, котрі віддзеркалюють саме вимір культурації особистості. Наголосимо на тому, що справа навіть не тільки в ідеях полікультурності (а це, звісно, для ДГУ, який має трансграничний статус, важко переоцінити). У контексті зазначеного, ми поділяємо наукову позицію тих дослідників (Н. Кушнарєнко, В. Шейко), котрі культурацію не звужують до полікультурності, адже йдеться про «входження в культуру, набуття особою якостей культуриності» [6, с. 26].

Відтак, на наш погляд, одним із педагогічних сенсів доречно розглядати культурацію особистості здобувача освітнього ступеня «доктор філософії», оскільки нині - це ключовий тренд. Дійсно, саме базова культура спрямована на загальнокультурний розвиток аспіранта, де підсистемою постає професійна його культура у сенсі культурологічних знань. У зазначеній площині вигідно вирізняється конструктивністю приміром така форма: заохочення здобувачів до виконання академічного есе (зокрема, а межах предметної специфіки курсу «Педагогічна творчість викладача закладу вищої освіти») з певної теми (на кшталт «Викладач, на якого чекають студенти, інноваційний ЗВО, сучасний український соціум»).

Отже, можна констатувати, що науково-професійний супровід аспірантської освіти містить чимало педагогічних сенсів. Дбаючи про його вдосконалення, видаються перспективними рекомендації, вироблені у поточному році Аналітичним центром «Світ – Аналітика», та пов'язані із доречністю створення спільних аспірантських програм між ЗВО і науковими установами, а також більш наполегливою інтеграцією процесу підготовки у вітчизняних ЗВО докторів філософії у міжнародний науковий простір та залучення до процесуальних аспектів захисту дисертацій зарубіжних учених.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. Феномен освіти: монографія. Кн. 1. Поняття освіти: зміст та проблемне поле / наук. ред. Н.В. Кочубей, Суми: Університетська книга. 2020. 452 с.
2. Богущ А. М. Комунікативно-мовленнєвий супровід професійно-спрямованого мовлення майбутніх фахівців дошкільної освіти / Вибрані науково-педагогічні статті / упор. Л.В. Калунська. Тернопіль: Вид. «Підручники і посібники. 2019. С. 297 – 302.
3. Деордіца Т., Білевич С., Вороніна М., Гладушина Р. Вади й недоліки у мультимедійних презентаціях: досвід побудови класифікації Вища школа 2020. № 10. С. 23 – 39.
4. Кові С., Кові Ш., Самєрз М. та ін. Лідер у мені. Формування культури лідерства у школах світу: пер. з англ. Київ. 2016. 248 с.
5. Луговий В. І. Проблема понятійно-категоріального стандарту в моніторингу якості освіти / Вища освіта України: теор. та наук.- метод. часопис / Ін-т вищої освіти АПН України; гол. ред. В. Андрущенко. Київ: Гнозис. 2007. Дод. – Т. 7. С. 53 – 60.
6. Шейко В., Кушнарєнко Н. Культурація особистості – освітній вимір. Вища школа. 2021. № 5. С. 23 – 38.

References:

1. Andrushchenko, V. The phenomenon of education: a monograph. Book 1. The concept of education: content and problem field / science. ed. N.V. Kochubey, Sumy: University Book. 2020. 452 p.
2. Bogush, A. M. Communicative and speech support of professionally-oriented speech of future specialists of preschool education / Selected scientific and pedagogical articles / emphasis. L. V. Kaluga. Ternopil: Ed. "Textbooks and manuals. 2019. S. 297 - 302.
3. Deorditsa, T., Bilevich S., Voronina M., Gladushina R. Defects and shortcomings in multimedia presentations: the experience of building a classification Higher School 2020. № 10. P. 23 - 39.
4. Covey, S., Covey, S., Summers, M. and others. Lvder in me. Formation of leadership culture in schools of the world: lane. from English Kyiv. 2016. 248 p.
5. Meadow, V. I. The problem of conceptual and categorical standard in monitoring the quality of education / Higher education in Ukraine: theor. and scientific method. Journal / Institute of Higher Education of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine; Goal. ed. V. Andrushchenko. Kyiv: Gnosis. 2007. Dod. - T. 7. S. 53 - 60.
6. Sheiko, V., Kushnarenko N. Culturing personality - educational dimension Higher school. 2021. № 5. pp. 23 - 38.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ПЕРІОД ПАНДЕМІЇ ТА ПОСТПАНДЕМІЇ: ДОСВІД ГАРВАРДСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Олена Ковтун, доктор педагогічних наук, професор
Національний авіаційний університет (Україна)

Анотація. У статті представлено результати аналізу інноваційних освітніх технологій, які з'явилися під час пандемії COVID-19 та в період постпандемії у Гарвардському університеті. Результати моніторингу дозволили дійти висновку, що Гарвардський університет засвідчив усі показники, що характеризують найвищий рівень організації дистанційного викладання та навчання в період пандемії. Зокрема, антикризові компетенції управлінських команд; здатність надавати методичну підтримку цільовим групам (викладачам і студентам) у налагодженні дистанційного режиму викладання та навчання, високий рівень розвитку цифрової освітньої інфраструктури тощо. Вимушені зміни, пов'язані з пандемією COVID-19, викликали період інновацій, експериментів та нових ініціатив у навчальних аудиторіях та програмах Гарварду. Інновації дають нові можливості для просування викладання та навчання шляхом: переосмислення ролі навчальної аудиторії, збагачення змісту, розширення спільноти.

Ключові слова: дистанційне викладання та навчання, передовий досвід, методичне забезпечення, цифрова інфраструктура, інновації.

INNOVATIVE TECHNOLOGIES OF FUTURE PROFESSIONALS' TRAINING IN PANDEMIC AND POSTPANDEMIC PERIODS: HARVARD UNIVERSITY EXPERIENCE

Olena Kovtun, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
National Aviation University (Ukraine)

Abstract. The article presents the results of the analysis of innovative educational technologies that evolved within the COVID-19 pandemic and postpandemic periods in Harvard University. The monitoring results allowed to conclude that Harvard University demonstrated all indicators that characterize the highest level in the organization of remote teaching and learning within the pandemic period. In particular, anti-crisis competencies of management teams; ability to provide methodical